

СТАНОВИЩЕ

На чл. кор. проф. **Иванка Гергова**

За дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

ХУДОЖЕСТВЕН И ЖИЗНЕН ОПИТ У КАРОЛ РАМА И ЛИКА ЯНКО – ДВА СЛУЧАЯ НА ХУДОЖНИЧКИ ОТ ХХ ВЕК В ЕВРОПА

Дисертант: **Ева-Мария Иванова**

Институт за изследване на изкуствата при БАН

Научен ръководител: проф. Ирина Генова

Ева-Мария Иванова е избрала твърде амбициозна и трудна тема за дисертационния си труд, което е едновременно рисковано, но и предпоставка за успех. Тя решава да разгледа паралелно жизнения път и творчеството на две художнички, живели и реализирали се в различни условия, но органично вплетени в историята на европейското изкуство на ХХ век. Избраните личности не са случайни, анализът на творбите им и на техния „медиен“ образ дава възможност за много по-широки обобщения за мястото на жената в модерното изкуство, за неговите посоки, както и за перипетиите на масовото възприятие и критическата рецепция.

Структурата на работата е обмислена внимателно и е напълно адекватна на изследователските цели и намерения: тя е симетрична, като на двете художнички са посветени две части на текста с приблизително еднакви параметри.

Биографичният разказ и при Лика Янко, и при Карол Рама се оказва затруднен от липсата на натрупани достоверни документални данни, особено в първия случай. Изясняването на жизнения път на двете се оказва трудна и увлекателна задача. Подходът на Ева-Мария е оригинален – вместо да построи хронологичен разказ, запознаващ читателя с пътя на двете художнички, тя анализира писаното за тях, за да открие стереотипни представи, които подлага на анализ и често отхвърля. В частта за Лика Янко тя е извършила и сериозна изследователска работа, като е събрала не само съществуващата библиография, но и архивни данни и разкази на хора, познавали художничката. Това е позволило да направи един „синтез на основните данни за живота на Лика Янко“, където биографията е очертана в общи линии.

В случая на Карол Рама изследователят е улеснен от съществуването на материали от различен характер, но също както при Лика Янко остават значителни „празнини“.

Основната цел на дисертацията е анализ на творчеството на двете художнички и поставянето му в широк контекст на съвременните художествени тенденции. И тук е извършена огромна работа по събиране, систематизиране и осмисляне на материала. Ева-Мария Иванова показва тук както способности за издирване, така и нещо съществено за един изследовател – желание и стремеж за постигане на достоверност, за контакт с оригинала, независимо от трудностите, които подобна работа създава. Особено приноси са главите, които се занимават с поетиката на Лика Янко и Карол Рама. Всъщност дисертацията има много по-широк обхват, отколкото задава заглавието, защото подробно и аргументирано са анализирани и други творци, с които двете жени са имали директна или индиректна връзка. Интригуващи са откритията на типологичното сходство между двете изследвани художнички.

Докато творбите на Лика Янко и Карол Рама са били и са обект на изследване и от други автори, то особено приносен и интересен е анализът на изкуствоведския разказ за двете, създаването на стереотипни представи и въвеждането на клишета, породени от определени обстоятелства, които понякога например при Лика Янко са породени и от нейни собствени изказвания.

В нашата научна практика сравнително рядко се появяват отпечатани дисертационни трудове и в някои случаи така е по-добре. Но разглежданият текст има качества да бъде обнародван в цялост и дано авторката да се постарее да го публикува като книга.

Като обикновен читател на дисертационния труд бих могла да отбележа някои пунктове, които донякъде смущават, или пораждат въпроси и желание за довършване и доработване. Класическата схема на един увод в докторска дисертация предвижда библиографски преглед, който да убеди читателя, че избраната тема има потенциал за бъдещо разработване. Това липсва в разглеждания ръкопис, а не би било излишно да се добави в случай на бъдеща цялостна публикация. Начинът на цитиране под линия а и в библиографията не навсякъде е издържан (например липсват страници при статиите). Срещат се повторения, които биха могли да се избегнат, както и прекалено дълги цитати, особено в бележки под линия, което затруднява четенето. Освен тези по-скоро формални проблеми, които могат лесно да се преодолеят, бих поставила някои въпроси около живота и

личността на Лика Янко. Давам си сметка, че може би не е възможно да се отговори на някои от тях. Например семейството на Лика – откъде идват и какви са причините за емигрирането им именно в България не е маловажен въпрос. Очевидно не са мюсюлмани, но дали идват от област с православно албанско население, или са католици? Оттам – били ли са религиозни, Лика Янко получила ли е в семейството приобщаване към християнските ценности, тя била ли е религиозна, или християнските сюжети в творбите ѝ не са вътрешно преживени а са по-скоро плод на конюнктура? Каква е била средата ѝ в Художествената академия – кои са нейните състуденти, поддържала ли е с някого от тях контакти? Какво е отношението ѝ към природата – морските мотиви само имагинерни ли са и дали са плод само на фантазия и търсене на митологични мотиви? Излизала ли е да работи на открито, или отделни нейни работи, които подсказват това, са инцидентни?

Приемам целия дисертационен труд за съвместно изпълнен и оценявам отдадеността на Ева-Мария Иванова и способностите ѝ за изследователска работа. Считаю, че тя точно е определила своите приноси и се присъединявам към самооценката ѝ. В автореферата са посочени 9 публикации, свързани с дисертацията, част от които са в авторитетни научни издания.

Работата надхвърля не само като обем, но и като засегнати проблеми, обичайните изисквания за дисертации за образователната и научна степен „доктор“ и ще гласувам „за“ да бъде присъдена тази степен на Ева-Мария Иванова. Желая ѝ успехи и да запази своята отдаденост, която е залог за постигането им!

16.05.2024

София

проф. д. изк. Иванка Гергова